

Kultura na ulici

Damjan Krstajić

(objavljeno 16. marta 2024. u Politikinom Kulturnom dodatku)

Ima ljudi koji koriste kulturu kao temu da bi sebe prikazali kako su oni *bolji* u odnosu na ostale. I da hoću, ne mogu da se svrstam u te ljude, jer ima situacija kada se ponašam nekulturno prema drugima i mogu biti neprijatan i grub. Međutim, to ne znači da ne mogu da podelim svoje viđenje mogućeg uzroka nekulture na našim ulicama.

Beograđanin sam, ali proteklih godina imao sam zadovoljstvo da često i duže periode boravim u jednom gradu u našoj unutrašnjosti. Takođe, u proteklih dvadesetak godina dosta svog slobodnog vremena provodio sam obilazeći Srbiju. Moj jak utisak je da je pristojnost na ulici, kao i obazrivost za druge, na višem nivou u mestima u unutrašnjosti nego u Beogradu. U privatnim razgovorima uočio sam da ima i drugih koji dele sličan utisak, a da se o tome uopšte ne diskutuje u javnosti.

Hoću da naglasim da se ne bavim problematikom da li su ovde ili onde ljudi bolji ili lošiji, već u kojoj sredini je prijatniji susret s drugima na ulici. Kad govorim o pristojnosti na ulici, kao i o obazrivosti za druge, prevashodno mislim na sitnice koje ne možemo da svrstamo u kategorije *treba - ne treba* ili *ispravno - neispravno*. Da li ćemo pustiti sugrađanina da prvi prođe? Da li ćemo se zahvaliti osobi koja nas je pustila da prvi prođemo? Da li ćemo pridržati vrata prolazniku? I tako dalje. Sve su to sitnice koje, po mom mišljenju, ne govore o moralu datih osoba, ali one skupa utiču na kvalitet naših susretanja na ulicama.

Kad spomenem utisak da su naši sugrađani u unutrašnjosti u odnosu na Beograđane pažljiviji i obazriviji jedni prema drugima na ulici, a samim tim i kulturniji na ulici, većina mi odgovori da je to zbog toga što se u mestima u unutrašnjosti ljudi većinom poznaju među sobom. Dakle, imamo jednu tezu da se kod nas ljudi drugačije ponašaju na ulici u zavisnosti od toga da li su okruženi poznatima ili nepoznatima.

Evo jedne situacije čije objašnjenje ide tome u prilog. U gradskom naselju od, recimo, 35 000 ljudi u Srbiji, ne poznaju se baš svi, ali ako priđete pešačkom prelazu bez semafora i naiđu kola, verovatnoća da vi ili neko u obližnjem kafiću zna vozača nije mala. Dok u Beogradu, koji ima preko milion

stanovnika, veoma su male šanse da pešak ili neko iz okoline prepozna vozača. U unutrašnjosti, ako vozač u toj situaciji ne stane rizikuje da bude prepoznat po lošem ponašanju, dok u Beogradu maltene nema rizika za tako nešto.

Takođe, mogu da dodam i svoje iskustvo da u interakciji s komšijama na ulici u blizini svoje stambene zgrade u Beogradu, gde se većinom samo poznajemo iz viđenja, imam mnogo prijatnije susrete nego s drugim sugrađanima.

Problem kulture na ulici u Beogradu ima dosta zajedničkog s problemom kulture na ulici u bilo kom milionskom gradu u svetu. Susrećemo se prevashodno s nepoznatima. U nekim takvim gradovima u svetu kultura na ulici je gora nego u Beogradu, a negde bolja.

Neki naši ljudi kad se vrate s putovanja u inostranstvo krenu da pričaju kako su tamo negde ljudi kulturniji i da se žale kako je ovde loše. Navode razne primere, ali maltene svi propuste da primete da se druga strana na ulici u takvim mestima redovno zahvaljuje. Uoče lepo ophođenje, ali ne i važnost reakcije primaoca lepog gesta u toj situaciji.

Zamislite da ste u nekom tržnom centru i svima pridrđavate vrata (ne postoji zakon niti pravilo bontona koji tvrdi da morate to da radite) i svi prolaze pored vas, niko vas ne primećuje i niko vam se ne zahvaljuje. Posle otprilike trećeg takvog pridrđavanja pretpostavljam da ćete početi da gubite motivaciju da nastavite da se tako ponašate. A sad zamislite suprotnu reakciju okoline, gde se svako, kome ste pridrđali vrata, osmehne i zahvali. Nije isto!

Moje viđenje je da je kultura na ulici dvosmeran proces. U sredinama gde se ljudi ne poznaju, zašto bi neko pokazao dodatan obzir i lepo se poneo prema nepoznatom prolazniku, ako se većina takvih nikad neće zahvaliti? Da li je moguće da je uzrok tome što vozači u Beogradu retko staju na pešačkim prelazima nije u nekulturi vozača, već u nezahvalnosti pešaka? Ili uopšteno rečeno, da li su drugi nekulturni prema nama jer mi ne pokazujemo zahvalnost kad jesu?

Paradoksalno, iskazivanje zahvalnosti nikog ne košta, ali mi se čini da se prema nepoznatim na ulici to retko praktikuje kod nas. Zašto? Često čujem kontrapitanje: *Zašto bih se ja ikom zahvaljivao, kad se meni niko ne zahvaljuje?*

Zamislite sad sledeću kampanju. Ne tražimo od naših sugrađana da se pristojnije ponašaju na ulici, već samo da ne zaborave da izraze zahvalnost onima koji su bili obzirni prema njima. Šta mislite, da li će onda s vremenom sve više ljudi početi da se ponaša pristojnije i obazrivije na ulici?

Time što ne zaboravljamo da izrazimo zahvalnost podstičemo naše sugrađane da čine ne samo mala već i velika lepa dela.